ЎРТАЧИРЧИҚ ТУМАНЛАРАРО ИҚТИСОДИЙ СУДИНИНГ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Тошкент вилояти

2024 йил 26 март

Ўртачирчиқ туманлараро иқтисодий суди судьяси Х.Н.Равшанов раислигида, судья ёрдамчиси Ф.Қулматов котиблигида, Бўка туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг раҳбари О.Ҳамраев, даъвогар вакили Р.Солиева (судга тақдим этган ишончномаси асосида) ва жавобгар вакили А.Кабилов (судга тақдим этган ишончномаси асосида) иштирокида, даъвогар – Бўка туман фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши "Ваходігоvа Muslima" фермер ҳўжалиги манфаатида жавобгар – "АРК ВИКА" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан "Ваходігоvа Muslima" фермер ҳўжалиги фойдасига 9 471 633 сўм асосий ҳарз, 185 612 сўм пеня ва суд харажатини ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича иҳтисодий ишни "Бўка пахта тозалаш" АЖнинг биносида, очиҳ сайёр суд мажлисида кўриб чиҳиб, қуйидагиларни

аниқлади:

Даъвогар – Бўка туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши "Baxodirova Muslima" фермер хўжалиги манфаатида Ўртачирчиқ туманлараро иқтисодий судига даъво ариза билан мурожаат қилиб, жавобгар – "APK BUKA" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан "Baxodirova Muslima" фермер хўжалиги фойдасига 9 471 633 сўм асосий қарз, 185 612 сўм пеня ва суд харажатини ундиришни сўраган.

Даъвогар вакиллари суд мажлисида иштирок этиб, даъво аризасидаги талабларини қўллаб, "АРК ВИКА" масъулияти чекланган жамиятига топширилган пахта хомашёсини томонлар ўртасида тузилиб тасдиқланган электрон ҳисобварақ-фактуралардаги нархлар (ҚҚС билан биргаликда) билан ҳисоб-китоб ҳилишни сўраб, даъвогар судга даъво ариза таҳдим этгандан сўнг жавобгар суд муҳокамаси кунига ҳадар ҳарздорликни тўлиҳ равишда бартараф этганлиги боис, даъво талабидаги асосий ҳарздорликни ва пеняни рад ҳилишни сўради.

Жавобгар вакили суд мажлисида иштирок этиб, иш хужжатлари билан танишиб чиқиб, даъво аризасидаги талаб бўйича асосий қарздорлик ва пеня жавобгар томонидан суд муҳокамаси кунига қадар қарздорликни тўлиқ равишда бартараф этганлиги боис, даъво талабидаги асосий қарздорликни ва пеняни рад қилишни сўради.

Суд, тарафларнинг вакилларини тушунтиришлари ҳамда кўрсатувларини тинглаб, ишдаги мавжуд ва тақдим этилган ҳужжатларни ўрганиб, қуйидаги асосларга кўра даъвогарнинг даъво талабини рад қилишни ва ушбу иқтисодий ишни кўриб чиқиш бўйича суд ҳаражатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим деб топди.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси 333-моддасига асосан, қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим

даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси 236-моддасида мажбурият мажбурият шартларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши кераклиги белгиланган.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 68-моддасида белгиланганидек, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Суд мажлисида даъвогар вакилининг тушунтиришлари ва ишдаги мавжуд хужжатлардан кўринишича тарафлар ўртасида, яъни "Baxodirova Muslima" фермер хўжалиги ва "APK BUKA" масъулияти чекланган жамияти ўртасида 2023 йил учун "Пахта хом ашёси етиштириш ҳамда харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси" тузилган (кейинги ўринларда — Шартнома деб юритилади). Шартнома белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган.

Шартноманинг 1.1-бандига кўра, "Baxodirova Muslima" фермер хўжалиги – "Маҳсулот етказиб берувчи" томонидан "Бизнес режа"га асосан мазкур шартноманинг тегишли бандларида кўрсатилган миҳдордаги пахта хом ашёсини "АРК ВИКА" масъулияти чекланган жамиятига – "Буюртмачи"га етказиб бериш, "Буюртмачи" эса ушбу маҳсулотни келишилган муддатларда ҳабул ҳилиш ва шартноманинг 4-бўлимида белгиланган муддатларда маҳсулот ҳаҳини тўлаш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

Шартноманинг 1.3-бандига кўра, пахта хом ашёсини харид нархи жорий йилнинг сентябрь холатига йиллик жахон бозори котировкаси тахлилидан келиб чиқиб белгиланиши кўрсатилган.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси 356-моддасига асосан, шартномани бажарганлик учун тарафларнинг келишуви билан белгиланган баҳода ҳақ тўланади. Шартнома тузилганидан кейин баҳони ўзгартиришга қонунчилик ёки шартномада назарда тутилган ҳолларда ва шартларда йўл қўйилади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 25 июндаги "Ўзаро хисоб-китоблар тизимида электрон шаклдаги хисобварақ-фактуралардан фойдаланишни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида" қарорининг 2-бандига асосан республика худудида 2020 йил 1 январдан бошлаб барча хўжалик юритувчи субъектлар учун хисобварақ-фактураларни электрон шаклда расмийлаштириш, сақлаш ва хисобини юритиш тизимини мажбурий тартибда жорий этилган. Ушбу Карор билан тасдикланган "Ўзаро хисоб-китоблар тизимида электрон шаклдаги хисобварақ-фактуралардан фойдаланиш тартиби тўғрисида"ги низомнинг 2-бандига кўра, электрон хисобварақ-фактура (кейинги ўринларда ЭХФ деб аталади) — товарларни (ишлар, хизматларни) реализация қилиш ва сотиб олишни тасдиқлайдиган, ЭХФ айланиш тизими операторлари орқали тақдим этиладиган ва қабул қилинадиган, қонунчилик хужжатларига мувофик белгиланган шаклларда расмийлаштирилган электрон эканлиги белиганган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 14 августдаги 489-сон қарорига 2-илова "Ҳисобварақ-фактураларнинг шакллари ҳамда уларни тўлдириш, таҳдим этиш ва ҳабул ҳилиш тартиби тўғрисида"ги низомнинг 2-бандига кўра, ҳисобвараҳ-фактура — Ўзбекистон Республикасининг Солиҳ кодексига мувофиҳ уни таҳдим этиш мажбуриятига эга бўлган товарларни

(хизматларни) сотувчи (етказиб берувчи) томонидан расмийлаштириладиган қатъий белгиланган намунадаги (форматдаги), товарлар ҳақиқатда жўнатилганлигини ёки хизматлар кўрсатилганлигини ва уларнинг қийматини тасдиқловчи ҳужжат ҳисобланади.

Ушбулардан келиб чиқиб, суд маҳсулотни реализация қилиш ва сотиб олишни тасдиқлайдиган, томонлар ўртасида электрон равишда тузилиб тасдиқланган ҳисобварақ-фактураларда кўрсатилган нарх бўйича низони ҳал ҳилишни лозим деб топади.

Шартноманинг 4.4-бандига кўра, "APK BUKA" масъулияти чекланган жамияти томонидан "Baxodirova Muslima" фермер хўжалигининг етказиб берилган пахта хом ашёси қийматининг якуний ҳисоб-китоблари йиғим-терим учун ўтказилган пуллар, аванс пуллари, уруғлик чигит нархи, қуритиш ва тозалаш ҳамда бошқа харажатлар чегирилгандан қолган қисми ҳосил йилининг 31 декабрь санасига қадар тўлаб берилишига келишилган.

Суд муҳокамасида жавобгар томонидан шартноманинг 5.2-бандига асосан, "Маҳсулот етказиб берувчи" "Буюртмачи"га топширилмаган маҳсулот қийматининг ҳар бир гектари учун 30 центнердан кам топширилган тоннага нисбатан 30 фоизи миҳдорида даъвогар – "Baxodirova Muslima" фермер хужалигига нисбатан жарима қуллаб, ушбу жаримани ҳам чегириш лозимлигини суради. Бироҳ, суд шартноманинг 5.2-бандига асосан "Маҳсулот етказиб берувчи"га 30 фоизи миҳдорида жарима қуллашда тарафлар уртасида низо борлигини ва алоҳида тартибда низоли тартибда суд муҳокамасида ҳал этилишини инобатга олиб, жавобгар вакилининг ушбу важи билан суд келишмайди.

Иш хужжатларига такдим этилган маълумотлар хамда даъвогар "Baxodirova Muslima" фермер хўжалиги ва жавобгар – "APK BUKA" масъулияти чекланган жамияти ўртасида, электрон кўринишда икки томонлама тузилиб, тасдикланган хисобварак-фактураларга ва судга такдим этилган ушбу 2023 йил 1 ноябрдаги №2-сонли (408 640 120 сўмлик ҚҚС билан) ҳисобварақ-фактурага кўра, 2023 йил 1 декабрдаги №3-сонли (1306 163 сўмлик ККС билан) хисобварақфактурага кўра хамда бухгалтерия бирламчи маълумотларига кўра, фермер хўжалиги томонидан "Буюртмачи"га топширган пахта хом ашёси учун хакдорлик ва суд мухокамаси куни холатига жавобгар томоннинг такдим этган ўзаро хисобкитобларни солиштириш далолатномасига асосан даъвогарнинг хакдорлигидан жавобгар-"APK BUKA" масъулияти чекланган жамиятининг сарф-харажатлари (шартномага асосан жавобгарга берилган моддий ресурслар, ўтказиб берилган пул маблағлари бошка харажатлари) чегирилганда хамда жавобгар мухокамаси кунига қадар қарздорликни қисман коплаганлиги жавобгарнинг даъвогар олдида топширилган пахта хом ашёсидан якуний хисобкитоб бўйича 9 471 633 сўм асосий қарздорликка ва 185 612 сўм пеня қарздорлигига йўл қўйган.

Аммо, даъвогар судга даъво ариза такдим этгандан сўнг, жавобгар мухокамаси кунига қадар даъво аризада кўрсатилган томонидан суд қарздорликлар тўлиқ қопланганлиги суд мухокамасидаги хисоб-китоблар ва этилган хужжатлар асосида аниқланди ва суд мухокамасида тарафларнинг вакиллари иштирокида хисоб-китобларга асосан суд мухокамасида ўз исботини топди.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 66-моддасига кўра иш бўйича далиллар ушбу Кодексда ва бошқа қонунларда назарда тутилган

тартибда олинган фактлар ҳақидаги маълумотлар бўлиб, улар асосида суд ишда иштирок этувчи шахсларнинг талаблари ва эътирозларини асословчи ҳолатлар, шунингдек низони тўғри ҳал қилиш учун аҳамиятга эга бўлган бошқа ҳолатлар мавжудлигини ёки мавжуд эмаслигини аниқлайди. Бундай маълумотлар ёзма ва ашёвий далиллар, экспертларнинг хулосалари, мутахассисларнинг маслаҳатлари (тушунтиришлари), гувоҳларнинг кўрсатувлари, ишда иштирок этувчи шахсларнинг тушунтиришлари билан аниқланади.

Ушбулардан келиб чиқиб, суд даъвогарнинг жавобгар – "APK BUKA" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан "Baxodirova Muslima" фермер хўжалиги фойдасига 9 471 633 сўм асосий қарз, 185 612 сўм пеня ундириш талабини рад қилишни лозим деб ҳисоблайди.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 118-моддаси талабларига асосланган ҳолда, ушбу иқтисодий ишни кўриб чиқиш билан боғлиқ суд харажатларини жавобгар зиммасига юклатишни лозим деб топди.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси 236, 326, 327, 333-моддаларини, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодексининг 118, 176-179, 186-моддаларини қўллаб, Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги №163-сонли ҳарори талабларига амал ҳилиб, суд

ҚАРОР ҚИЛДИ:

Даъвогарнинг даъво талаби рад қилинсин.

Жавобгар – "APK BUKA" масъулияти чекланган жамияти хисобидан:

- даъвогар "Baxodirova Muslima" фермер хўжалиги фойдасига 34 000 сўм почта харажати ундирилсин;
 - Республика бюджетига 340 000 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъвогарнинг қолган даъво талабини қаноатлантириш рад қилинсин.

Ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан эътиборан бир ойлик муддат ўтгач, қонуний кучга киради.

Хал қилув қарори қонуний кучга кирганидан кейин ижро варақалари берилсин.

Мазкур ҳал ҳилув ҳарорига нисбатан тегишли тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Раислик қилувчи, судья

Х.Н.Равшанов

